

AZ ADATVÉDELMI JOG ÁLTALÁNOS RÉSZE

Hegedűs Bulcsú

**AZ ADATVÉDELMI JOG
ÁLTALÁNOS RÉSZE**

P a t r o c i n i u m

Budapest, 2015

Előszó	13
I. AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM KIALAKULÁSA ÉS FŐBB JELLEMZŐI	17
1. AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM – EGY FOGALOM JELENTÉSE	17
2. AZ INFORMÁCIÓ MIBENLÉTE	21
3. AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK TÖRTÉNETISÉGE	22
4. AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK „TÉRNYERÉSE”	24
5. AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM JOGI SZABÁLYOZÁSA	29
II. AZ EMBER SZEMÉLYISÉGÉNEK JOGI VÉDELME	32
1. A SZEMÉLYISÉGI JOGOK GYÖKEREI	32
2. AZ AMERIKAI JOGFEJLDÉS	36
2.1. <i>1890, Boston: Right to privacy</i>	36
2.2. <i>A privacy tartalmának változása az elmúlt száz év alatt</i>	39
2.3. <i>A külső- és belső szféra</i>	43
3. A SZEMÉLYISÉGI JOGOK VÉDELMÉNEK ELTÉRŐ MODELLEI: EGYESÜLT ÁLLAMOK CONTRA KONTINENTÁLIS JOG	45
4. A MAGÁNSZFÉRA HATÁRAINAK HULLÁMZÁSA, A „JOGI AURA”	49
5. SZEMÉLYISÉGI JOGOK FEJLDÉSE A MAGYAR JOGBAN	50
III. AZ ADATVÉDELMI JOG ÁLTALÁNOS TANAI	63
1. A SZEMÉLYES ADATOK VÉDELMÉHEZ VALÓ JOG KIALAKULÁSA, TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI	63
1.1. <i>Az állami nyilvántartások kialakulása</i>	63
1.2. <i>Az automatizált adatkezelés megjelenése, sajátosságai</i>	67
1.3. <i>Az információs hatalom mibenléte</i>	71

2. AZ ADATVÉDELMI JOG GENERÁCIÓI	73
2.1. Az első generációs adatvédelmi normák	75
2.2. A második generációs adatvédelmi normák	77
2.3. A harmadik generációs adatvédelmi szabályozás	79
2.4. Újabb generációs adatvédelmi kérdések	80
2.4.1. Az Internettel kapcsolatos adatvédelmi kérdések	80
2.4.2. Az önszabályozás	85
2.4.3. A magánszférát erősítő technológiák	87
3. AZ ADATVÉDELMI JOG NEMZETKÖZI JOGFORRÁSAI	92
3.1. Az OECD adatvédelmi irányelvei	93
3.1.1. Az irányelvek	93
3.1.2. Az adattovábbításra vonatkozó szabályok	95
3.2. Az egyének védelméről a személyes adatok gépi feldolgozása során, Strasbourgban, 1981. január 28. napján kelt Egyezmény	96
3.2.1. Az adatok minősége	97
3.2.2. Különleges adatok	98
3.2.3. Adatbiztonság	98
3.2.4. Az általános szabályoktól eltérő jogkorlátozás	98
3.2.5. Adatalanyt védő további garanciák	98
3.3. A Német Szövetségi Köztársaság Alkotmánybíróságának ítélete a népszámlálásról	99
3.4. A Bangemann-jelentés	100
3.5. Az Európai Unió adatvédelmi irányelve	101
3.5.1. A közösségi jog elsőbbsége és az adatvédelmi irányelv közvetlen hatálya	103
3.5.2. Az alkalmazandó jog	106
3.5.3. Az adatkezelés jogalapjai	112
3.5.4. Személyes adatok harmadik országba történő továbbítása	113
3.5.5. Független adatvédelmi hatóság	115
3.5.5. A 29. számú munkacsoport	116
3.6. Az Európai Unió adatvédelmi szabályozásának reformja	116
3.7. Az Európai Unió Alapjogi Kartája	119

4. A MAGYAR ADATVÉDELMI SZABÁLYOZÁS TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE	119
4.1. <i>A Polgári Törvénykönyv 1977. évi módosítása</i>	120
4.2. <i>A rendszerváltó információs jogok</i>	121
4.3. <i>Személyes adatok védelméhez való jog, mint alkotmányos alapjog</i>	124
4.4. <i>Az adatvédelmi jog törvényi szabályozása</i>	127
4.4.1. Az első adatvédelmi törvény	127
4.4.2. A második adatvédelmi törvény	130
4.4.3. A személyi szám helyébe lépő állami azonosítók	130
4.4.4. A nemzeti adatvagyon védelme	131
5. AZ ADATVÉDELMI JOG FOGALMA, RENDSZERE	133
5.1. <i>Az adatvédelmi jog fogalma</i>	133
5.2. <i>Az adatvédelmi jog helye a jogrendben</i>	134
5.2.1. Az adatvédelmi jog felosztása: általános és szektorális szabályozás	134
5.2.2. Közjogi, magánjogi és keresztülfekvő jogterületek adatvédelmi szabályozása	136
5.2.3. Az adatvédelmi jog „pókhálószerkezete”	142
6. AZ ADATVÉDELMI JOGVISZONY	143
7. AZ INFOTV. HATÁLYA	144
7.1. <i>Az alkalmazandó jog az Infotv. alapján</i>	144
7.2. <i>Az Infotv. területi hatálya</i>	145
7.3. <i>Az Infotv. tárgyi hatálya</i>	147
7.3.1. Magánszféra védelme – információs önrendelkezési jog – adatvédelmi jog	147
7.3.2. A személyes adat	148
7.3.3. Adatkezelés	155
7.3.4. Adatfeldolgozás	157
7.4. <i>Az Infotv. alanyi hatálya: érintett, adatkezelő és az adatfeldolgozó</i>	159
7.4.1. Az érintett személy	159
7.4.2. Az adatkezelő	160
7.4.3. Adatfeldolgozó	164
8. AZ ADATKEZELÉS JOGALAPJAI	164
8.1. <i>Törvény által elrendelt adatkezelés</i>	166
8.2. <i>Az érintett hozzájárulása</i>	166

8.2.1. Önkéntesség	167
8.2.2. Határozott kinyilvánítás, félreérthetetlen beleegyezés ..	168
8.2.3. Megfelelő tájékoztatás	169
8.3. Az érintett kérelmére indult eljárás során	171
8.4. Közszereplés során megadott adatok	172
8.5. Érintett, vagy más létfontosságú érdekei miatt	173
8.6. Közfeladat ellátásával kapcsolatos adatok nyilvánossága	173
8.7. Az Infotv-ben megjelenő „vegyes” jogalapok	174
8.8. Személyes adatok kezelése tudományos kutatás során	177
9. AZ INFOTV. GARANCIÁLIS ELVEI	178
9.1. Célhoz kötött adatkezelés elve	178
9.2. Adatminőség elve	180
9.3. Adatbiztonság	180
9.4. Az adatvédelmi nyilvántartás	182
9.5. Magánszférát védő technológiák alkalmazása	184
9.6. Az adatkezelő jogi felelőssége	185
9.7. Az automatizált adatfeldolgozással hozott döntés szabályai	186
10. ADATTOVÁBBÍTÁS ÉS NYILVÁNOSSÁGRA HOZATAL	186
10.1. Adattovábbítás harmadik személy részére	186
10.2. Adattovábbítás külföldre	187
10.3. Személyes adat nyilvánosságra hozatala	188
11. AZ ADATKEZELÉSBEN ÉRINTETT JOGAI	190
11.1. Az érintett tájékoztatása	190
11.2. Helyesbítési kérelem	191
11.3. Törlési kérelem	192
11.4. Tiltakozási jog	192
11.5. Az érintett jogainak korlátozása	194
12. A BELSŐ ADATVÉDELMI FELELŐS ÉS -SZABÁLYZAT, AZ ADATVÉDELMI AUDIT	195
12.1. Belső adatvédelmi felelős	195
12.2. Adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzat	197
12.3. Adatvédelmi audit	197
13. A NEMZETI ADATVÉDELMI ÉS INFORMÁCIÓSZABADSÁG HATÓSÁG ...	199
13.1. A Hatóság vizsgálata	201

<i>13.2. Adatvédelmi hatósági eljárás .....</i>	<i>204</i>
<i>13.3. A Hatóság által indítható per .....</i>	<i>205</i>

*Ajánlom ezt a kötetet
Juditnak, Palkónak és Mikoltnak.*

ELŐSZÓ

Az infokommunikációs jogok, és e jogterületbe tartozóan, az adatvédelmi jog is az információs társadalom sajátosságaira, kérdéseire keresik a választ. Jogrendszerünk legfrissebb hajtásai ezek, melyeknek az alapjait nemzetközi szinten több mint negyven éve, hazai vonatkozásban pedig lassan harminc éve fektették le.

A személyes adatok védelméhez való jog tekintetében különösen gyorsan változó területről kell beszélnünk, mivel az egyén informális integritását hivatott védelemben részesíteni az egyre gyorsabb ütemben fejlődő információs közegben. E jog magyar fejlődéséről elmondható, hogy hosszú éveken keresztül lépést tartott a nemzetközi jogfejlődés legfrissebb vívmányaival. Az adatvédelem és az információszabadság közös, egymásra tekintettel történő szabályozásával olyan megoldást tudott a magyar jogalkotó felmutatni, amely a nyugati országok előtt is példa értékű volt, az adatvédelmi biztos gyakorlata pedig sok esetben még ennél is messzebb nyúlt.

A nemzetközi és a magyar adatvédelmi szabályozás – a szabályozás alapjául szolgáló történelmi előzmények okán – több ponton eltérő volt, és még napjainkban is a „magyar” sajátosságok tetten érhetők. Jelen munka megírásának egyik célja e különbözőség okainak a vizsgálata, és azok részbeni bemutatása.

Az adatvédelmi jogra a legtöbb gyakorló jogász úgy tekint, mint az egyént megillető jogvédelemre. Ennél azonban lényegesen több, duális jogvédelmet lát el, így biztosítva a jogbiztonság alkotmányos garanciáját. Az egyén magánszférájának védelme mellett ugyanis a megfelelő tartalommal kimunkált adatvédelmi szabályok az adatkezelő érdekeit is szolgálják. Az adatvédelem nem csak a „gyengébbik” fél védelméről szól, hanem arról is, hogy olyan megoldási utat mutasson a feleknek, amely mind a két fél számára elfogadható, használható. A valós adatvédelem tehát a „nyer – nyer” helyzeteket támogatja, és a gyakorlatban is ez jelenti az igazi szakmai kihívást,

a megfelelő, garanciákkal ellátott működési feltételek kialakítását.

Az adatvédelmi jog jövője várhatóan az, hogy a lényegi kérdésekben a szabályozás egyre inkább elválik a nemzeti szabályozástól, és nemzetközi, regionális szintre kerül át. Ez az adatvédelmi jog általános részét tekintve már korábban megvalósult, az Európai Unió adatvédelmi irányelvének elfogadásával. E folyamat azonban jelenleg is tart, az adatvédelmi hatóságok vezetőiből álló un. 29. számú munkacsoport jogegységesítő munkája több, mint 15 éve tart, és ez időszak alatt több, mint 200 munkaanyagban bontották ki az adatvédelmi jog általános és szektorális szabályozásával, joggyakorlatával kapcsolatos álláspontjukat. E munkák közül, jelentőségüknél, és az egyes tagállamok joggyakorlatára gyakorolt hatásuknál fogva több kiemelkedő jelentőségű, melyek bemutatása szintén megtörténik a kötetben.

Az adatvédelmi jog dogmatikai elemzése tekintetében a magyar jogirodalomban már több jelentősebb munka is született. Tudományos cikkek tekintetében kiemelkedők – a szerzőket a teljesség igénye nélkül említve – Sólyom László, Könyves Tóth Pál és Székely Iván írásai, a monografikus munkák tekintetében pedig Majtényi László *Információs szabadságok* c. kötete (Complex Kiadó, 2006.), illetőleg Jóri Andárs *Adatvédelmi kézikönyv* c. munkája (Osiris Kiadó, 2005.). A gyakorlati munkák közül kiemelkednek az adatvédelmi biztosok (majd a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság) éves parlamenti beszámolóí, melyek évente, tematikusan mutatták be az adatvédelmi jogban és az információszabadságban bekövetkező változásokat, valamint a biztos kiemelkedő jelentőségű vizsgálatait. A szakemberek számára íródott kötetek közül többek között *Az adatvédelem és információszabadság a gyakorlatban* (Complex Kiadó, 2010.) és az *Adatvédelem is információszabadság a mindennapokban* (HVG-Orac, 2012.) c. kiadványok foglalják össze az adatvédelem általános és szektorális szabályait.

Jelen kötet az adatvédelem fentebb kifejtett sajátosságait szem előtt tartva, az ismertetett kiemelkedő munkák nyomán, egyetemi jegyzet céljából íródott. 2011. évben, elsőként a Szegedi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Karán kezdődött meg az adatvédelmi jog posztgraduális formában történő oktatása. Az oktatáshoz a mintát az *Adatvédelem és információszabadság a gyakorlatban* c. kötet tematikája adta, mely az adatvédelmet általános és szektorális részekre osztotta. Az adatvédelmi szakjogász képzés „adatvédelmi jog általános része” c. kurzusai, valamint a Károli Gáspár Református Egyetem Infokommunikációs Jog kurzusán elhangzott „adatvédelmi jog” c. órák előadásai adták a jelen kötet vázát.

Munkám célja kettős volt, egyrészt bemutatni, hogy az adatvédelmi jog szabályozása milyen okokból alakult ki. Ez összefoglalóan *Miért?* fejezetcímmel illethetnénk, és a kötet első két fejezete tartozik ide. A második nagyobb szerkezeti rész a *Hogyan?* kérdésre keresi a válaszokat, vagyis milyen szabályozás útján biztosítja a jogalkotó az adatvédelmi követelmények érvényesülését. Erre a kötet harmadik fejezetében kíséreltem meg a válaszokat összefoglalni.

Jelen sorok írója abban a kiváltságos helyzetben lehetett, hogy 2003-tól majd kilenc évig az adatvédelmi biztos irodájának munkatársaként ismerkedhetett meg az adatvédelmi jog sajátosságaival. Múlhatatlan hálával gondolok ezért egykori kollegáimra, akikkel közös munkánk során gondolatainkat megoszthattuk egymással. Amennyiben a jelen kötetben a T. olvasó értéket talál, úgy az az adatvédelmi biztos irodájában kialakult magas szellemi- és szakmai élet érdemének is tekintendő.

Köszönettel tartozom továbbá a Szegedi Tudományegyetemen elindult adatvédelmi szakjogász képzésen oktató kollegáimnak az elmúlt évek közös munkájáért, és az abból következő értékes tapasztalatokért is. Megtisztelő volt ennek a képzésnek a szervezésében, majd szakmai vezetésében szerepet vállalni.

Budapest, 2015. március 1.

A Szerző

I. AZ INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM KIALAKULÁSA ÉS FŐBB JELLEMZŐI

1. Az információs társadalom – egy fogalom jelentése

Napjaink egyik közkedvelt fogalma az információs társadalom, mely tartalmának meghatározása azonban nem egyszerű kérdés. Függetlenül attól, hogy jogi, szociológiai, gazdasági, informatikai vagy egyéb megközelítésből kíséreljük azt meg. Egységes kiindulópont lehet, hogy a fogalom alapvető eleme az *információs technológia* gyorsuló fejlődése és egyre jelentősebb szerepe a gazdasági termelésben, mely együtt jár a *globalizációs folyamatokkal*.

Az ipari társadalmat felváltó új társadalmi formációról már 1914-ben, Nagy-Britanniában megindult a diskurzus, Ananda K. Coomaraswamy és Arthur J. Penty gondolatai nyomán¹, ők azt „*posztindusztriális társadalomként*” határozták meg. E fogalmat egészen az 1960-as évekig használták az új és jövőbeli társadalmi változások megnevezéseként. Maga az „*információs társadalom*”, mint fogalom a japán társadalomtudományban bukkant fel először Yoneji Masuda 1964-ben publikált írásban. (Japán kifejezése: *joho shakai, johoka shakai*.) 1971-ben pedig már rendszerező szótár jelent meg Japánban az információs társadalomról. Az első angol nyelvű megnevezés is Yoneji Masudától származik, melyet csakhamar átvett a nyugati szakirodalom, és véglegesen e megnevezéssel illették az új társadalmi rendet.²

Viszonylag későn, az ezredfordulón intézményesedett az információs társadalom tudománya (*information society studies*) melynek többek között a vizsgált jelenség tudományos jellemzésével, rendszerezésével foglalkozik.

---

1 Idézi őket: Z. KARVALICS LÁSZÓ: *Információs társadalom – mi az? Egy kifejezés jelentése, története és fogalomkörnyezete*. 5. o. Forrás: http://www.ittk.hu/netis/doc/ISCB_hun/02_ZKL_tortenet.pdf

2 Z. KARVALICS LÁSZÓ: *Im*. 6. o.